

contuberni.” Qui sí que hi anà fou el seu amic Vicent Ventura, fundador del Partit Socialista del País Valencià, que a partir del 1962 hagué d'exiliar-se a França. Don Joaquín, com ja era conegut a València aquell ciutadà que havia donat mostres d'un tarannà obert i conciliador, impropri d'un home de dretes, va ajudar personalment la seua esposa. No fou l'únic cas. S'ha dit que Maldonado va pagar moltes de les fiances dels opositors valencians al franquisme. Una cosa és segura: per projecció social i institucional, va ser un dels qui va tenir una actuació més decidida a favor dels *deu d'Alaquàs*, un episodi ocorregut el 1975 en què foren empresonats representants de partits polítics que volien impulsar un estatut per al País Valencià.

També a la dècada dels 70, Maldonado, que era membre del patronat de la Universitat, va intercedir perquè aquest organisme donara el vist-i-plau a la creació de la càtedra de Llengua i Literatura Valencianes. També participà en el Consell per al Foment de la Llengua Valenciana, que després es reconvertí en la Fundació Ausiàs March, de la qual fou president d'honor a perpetuïtat. També s'implicà econòmicament i personalment en l'efímer reviscolament del *Diario de Valencia*, un periòdic que pretenia actuar de contrapès de *Las Provincias*. “Un desastre econòmic”, assegurava Maldonado quinze anys després. En el pla estrictament polític, i amb la dictadura oficialment liquidada, don Joaquín no tingué sort en l'intent d'impulsar una força de centre i obediència valencianista. Unió Democràtica del País Valencià fracassà a les eleccions del 1977 i el 1979. Desvinculat de mica en mica de la política, Maldonado canalitzà els esforços —des de la Societat Econòmica d'Amics del País— a crear la borsa de València. A partir d'aleshores arribaren els reconeixements públics, homenatges i medalles a un home que sempre havia anteposat els interessos del conjunt als propis. “La burgesia valenciana ha estat molt acomodaticia —deia—, molt defensora de la seua posició personal. Una posició de comoditat que no he tingut mai com a burgès i que crec que m'ha perjudicat molt políticament”.

V. Tena

Tot i definir-se com un home de dretes, a la dècada dels 70 Joaquín Maldonado va relacionar-se amb el nacionalisme valencià i va participar en el germen d'allò que després fou la Fundació Ausiàs March, de la qual era president honorífic. L'editor i amic Eliseu Climent parla d'aquells anys i de la “dignitat” de don Joaquín.

“L'esperança d'un centre valencià s'acabà amb Maldonado”

Com vau conèixer Joaquín Maldonado?

—No sabria dir ni el dia ni el lloc, però devia ser els primers anys de la dècada dels 70, quan Manuel Broseta entra en escena. Maldonado havia estat president de l'Ateneu Mercantil. S'hi trobava amb [Manuel] Sanchis Guarner, [Adolf] Pizcueta, signant de les Normes de Castelló, i més. D'alguna manera, un dia ens vam trobar tots asseguts en una mateixa taula. Hi havia [Joan] Fuster, [Manuel] Broseta, Maldonado, [Francesc de Paula] Burguera... En aquella època, Broseta va voler crear el Consell per al Foment de la Llengua i Cultura Valencianes, on hi havia també don Joaquín, el lingüista Manuel Sanchis Guarner, el periodista Martí Domínguez Barberà —ex-director de *Las Provincias*—, l'escriptor Joan Fuster... L'objectiu havia de ser fomentar l'ús de la llengua. Un dia, en una de tantes reunions que fèiem a casa de don Joaquín, Manuel Broseta ens va dir: “Jo me'n vaig d'ací. Tot açò són diners que van cap a l'esquerra i el catalanisme.” Tots ens quedàrem blancs i, després d'un silenci, Domínguez Barberà digué: “És que els duros són a l'altre cantó.” L'abandó de Broseta era important, perquè en la seua qualitat de president de la Caixa d'Estalvis de València ens aportava prestigi i ens faci-

litava la tasca. Fixa't que una volta que Broseta, Maldonado, Fuster i jo anàrem a demanar diners per fomentar la llengua a Novelda, el reberen amb la banda de música i tot! Amb la fugida de Broseta, tots pensàrem que Maldonado se n'aniria darrere. Però don Joaquín va aguantar.

—Per què?

—Crec que Maldonado no veia clar Broseta i allò el portà a distanciar-se'n. Un dia, abans de començar la batalla de València, Broseta em va dir que hi havia una gent de Madrid que ens podia donar recursos per obrir oficines nacionalistes a totes les comarques valencianes. Em vaig quedar parat i vaig pensar en allò que em deia el meu avi: “De qui et done molt, no n'agafes res.” Me'n vaig anar a parlar amb don Joaquín i em va recomanar que ho deixara estar. Crec que Maldonado, digne com era, no veia clara una manobra d'una gent que de colp i volta posava tants diners. Vam preferir quedar-nos a banda. Maldonado va tenir un paper fonamental per al nacionalisme a la dècada dels 70. Perquè el nacionalisme era un moviment de base popular i esquerranós. Maldonado ens va fer d'enllaç, ens va avalar i ens va donar credibilitat davant les institucions valencianes.

—Per què ho feia, si les seues posicions polítiques eren als antípodes de les vostres?

El 1992, un grup d'amics ("no més de 12", va demanar ell) li van retre un homenatge. A dreta i esquerra, l'editor Eliseu Climent i l'assagista Joan Fuster.

—Ell, amb nosaltres, no hi guanyava sinó problemes. Segurament ho feia per justícia, perquè veia que, d'una manera o d'una altra, allò nostre anava cap a una restitució dels valors democràtics de la societat.

—També tingué un paper destacat en l'arrancada de TV3 al País Valencià.

—Si TV3 és a València és per Maldonado i pel conseller Rafael Blasco. Nosaltres ja havíem posat el repetidor al Bartolo, a Castelló, però no hi havia manera d'entrar a València. I aquell era el nostre gran problema. Ens adonàrem que el millor espai on col·locar el repetidor era a Perenxisa, des d'on es veia tota la plana, des de Sagunt a Gandia, i resultava que allò era propietat d'uns personatges. Vam anar a comprar-los un tros, simplement per posar el repetidor, i ens van dir que no, que o ho compràvem tot o res. I nosaltres això no ho podíem fer. Però aquests senyors necessitaven uns favors importants. Aleshores va ser quan va aparèixer Maldonado. Se n'anà primer a Perenxisa; ell, president de la borsa de València, caminant entre les pedres, per veure el lloc en concret... Aleshores convocàrem a una reunió els propietaris i, en dir-los que el lloc de reunió era el despatx de Maldonado, tot canvià. També va venir-hi l'alcalde de València. Se'ls van prometre els fa-

vors que demanaven i, gràcies a la seua intervenció, es va poder instal·lar el repetidor, que és el que arriba a més gent. Eren temps en què fèiem tant com fera falta. A Maldonado el tenies per a tot, encara que també sabíem que li podíem demanar i què no.

—Però vosaltres estàveu en posicions molt allunyades. Quina mena de relació teníeu?

—Ell era molt respectuós. Al cap i a la fi, havia fet coses amb tothom. Amb Vicent Ventura, per exemple, va estar en la preparació del contuberni de Munic. Jo crec que ho feia per justícia democràtica. Després, va arribar un moment en què don Joaquín va preferir quedar-se al marge. Fou quan ja s'assentà la democràcia, quan pensa que el seu paper ja s'ha acabat. El 1992 va acceptar que li férem un homenatge, però amb una condició: que hi vingueren un màxim de 12 persones.

—De vós va dir: "Tenim una bona amistat però sense confondre'ns."

—És clar, és clar, ell era d'aqueixa manera, una persona atípica, molt tolerant. Per exemple, tenia un respecte enorme a Joan Fuster, malgrat que representaven posicions molt diferents, i alhora tenia una gran relació amb Emili Attard [diputat d'UCD i atidor de l'anticatalanisme]. Maldonado va fer els possibles

per guanyar-se la respectabilitat com ningú a València, perquè això que feia amb nosaltres ho feia amb tothom. A nosaltres ens va ajudar, però també va ajudar molta més gent: la dona de Vicent Ventura, quan ell es va haver d'exiliar a França; els *deu d'Alaquàs* [episodi de la transició valenciana en què deu persones foren detingudes i processades per un intent d'aconseguir l'autonomia, el 1975]; en l'engegada de *Diario de Valencia*; en el Consell per al Foment de la Llengua... Perquè una de les coses que va fer don Joaquín va ser gastar-se diners sense límits per a les causes més diverses. A la campanya d'Unió Democràtica del País Valencià, que presidia, es va gastar 19 milions de pessetes de la seua butxaca. L'esperança d'un centre valencià es va acabar amb la retirada de Maldonado.

—Durant la batalla de València, molta gent de l'espectre de Maldonado va abraçar l'anticatalanisme. En canvi, ell mai no ho va fer.

—Maldonado va defensar sempre la unitat de la llengua i no va voler saber res de la batalla de València. En el fons era el nostre cavall de batalla i a ell li pareixia que dir que valencians i catalans parlaven llengües distintes era una barbaritat.

V. Tena